

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:24

med anledning av motion om ändrade regler för statsbidrag till
avloppsreningsanläggningar

Motionen

Yrkande

I motionen 1978/79:753 av Erik Johansson i Hållsta och Rune Torwald (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att ändrade statsbidragsregler för avloppsreningsanläggningar utarbetas, så att den miljövänliga metoden med kalk som fällningsmedel främjas och kommer till ökad användning.

Motivering

I motionen anförs att den ökande förbränningen av fossila bränslen under de senaste årtiondena har lett till en allt snabbare urlakning av kalk genom surt nedfall så att vattendragen i stora delar av landet hotas av försurningsdöden. Denna innebär inte bara att vattnet blir livlöst; även kringliggande marker påverkas genom att de arter som hör hemma i närliggande biotoper för sitt livsuppehälle i stor utsträckning är hänvisade till att livnära sig av insekter, fisk m. m. som för sin utveckling är beroende av vatten med tillräcklig alkalitet.

Försurningsfrågan måste enligt motionen betraktas som en riksangelägenhet av högsta vikt. Användningen av kalk måste därför främjas. Motionärerna påpekar emellertid att avloppsvattenreningen paradoxalt nog dominerar av sura fällningskemikalier vid fosforreduktion, även inom katastrofdrabbade områden. Detta medför både ökad försurning och förgiftning genom metaller så att fisken i dessa områden ej kan överleva ens nedströms reningsverken. Enligt motionärernas mening kan kalkfällning främjas genom ändrade statsbidragsregler vid nybyggnation eller omläggning av äldre reningsverk. I sammanhanget pekas i motionen bl. a. på det arbete inom vattenvårdens område som delvis med statligt stöd påbörjats av två forskare – Ulf Sundelin och Ulf Wikström i Örebro – och som enligt motionärernas uppfattning lett till miljövänligare och kostnadsbesparande kalkmetoder.

Gällande bidragsregler

Fran förslagsanslaget Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk m. m. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968:308) om statsbidrag till

avloppsreningsverk. Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen får statsbidrag enligt kungörelsen (1959:251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avloppsföretag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968.

Bidraget avses utgöra en stimulans till utförandet av avloppsreningsverk med tillhörande utloppsledning. Under vissa villkor kan också bidrag utgå till kostnaderna för tillloppsledningar till ett reningsverk samt för överledning av avloppsvatten från ett samhälle till reningsverk för ett annat samhälle. Bidragsnivån – lägst 30 och högst 50 % av kostnaden – bestäms med hänsyn till reningsgraden vid verket. Bestämmelserna är generellt verkande så att bidrag utgår för alla företag där villkoren uppfylls.

Bidrag, som är maximerat till 5 milj. kr. för en och samma anläggning, utgår till kommun eller huvudman för sådan anläggning som förklarats för allmän enligt lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar eller äldre lag. I övrigt lämnas bidrag under förutsättning att reningsverket skall betjäna anläggningar som är avsedda för minst 50 personer eller är av motsvarande storlek samt att verket är avsett för längre gående rening än slamavskiljning. Bidragsnivån är beroende av effekten vid reningsverket. Denna bestämmelse tillämpas på så sätt att exempelvis för anläggningar för begränsad biologisk rening bidrag utgår med 30 % av kostnaden. Den högsta nivån – 50 % – tillämpas i fråga om biologiska verk med kemisk efterfällning, där reduktion avseende såväl biologisk förorening som fosfor uppgår till minst 90 %.

Utskottet

Frågan om ökad användning av kalk i stället för aluminiumsulfat som fällningsmedel vid närsaltreduktionen i samband med det s. k. tredje steget vid avloppsvattenreningen har nyligen behandlats av riksdagen med anledning av en motion, vari yrkades på en utvärdering av de resultat som vunnits vid utvecklingen av den metod – ”minikalkmetoden” – som återopas även i den nu väckta motionen 753.

Utskottet anförde i anslutning till behandlingen av den förstnämnda motionen bl. a. följande (JoU 1978/79:13):

Motionen berör angelägna problem som det i och för sig är motiverat att uppmärksamma. Såväl försurningsproblematiken som frågan om att hålla nere kommunernas kostnader för avloppsreningsverksamheten är av hög angelägenhetsgrad härvidlag. Det torde dock inte få anses vara riksdagens sak att ta upp sådana speciella projekt av mera teknisk karaktär som motionen 1977/78:785 avser. Detta synes närmast vara en fråga för de organ som tillsatts för att svara för den närmare fördelningen av forskningsresurserna, alltså på förevarande område forskningsnämnden vid naturvårdsverket, styrelsen för teknisk utveckling och liknande. Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår också att de i motionen berörda problemen är uppmärksammade av bl. a. dessa organ. Sälunda ingår i ett av naturvårds-

verkets forskningsnämnd utarbetat program ett projekt som rör miljökonsekvenserna av kommunalt avloppsvatten, slam och fast avfall. Vidare pågår i samarbete mellan svenska vatten- och avloppsföreningen, statens råd för byggnadsforskning och styrelsen för teknisk utveckling undersökningar i syfte att effektivisera och förbilliga driften vid de kommunala avloppsreningsverken. Dessa undersökningar omfattar bl. a. ett projektområde rörande processteknik, vari även ingår en utvärdering av metoder med kalkfällning av den typ som den s. k. minikalkmetoden representerar.

I sammanhanget nämndes att statens råd för byggnadsforskning bland forskningsresultat som under senare år uppnått bl. a. redovisat att ett omfattande geohydrologiskt FoU-arbete har gett underlag för en omprövning av hur samhällets tekniska system för omhändertagande av dagvatten skall utformas. Nya anvisningar, som utformas av naturvårdsverket i samråd med planverket, kan leda till att huvuddelen av den planerade utbyggnaden av dubbla avloppssystem kan slopas med besparingar av miljardbelopp hos kommunerna som följd.

I yttrande till finansutskottet den 5 april 1979 (JoU 1978/79:3 y) har utskottets majoritet (s, c) förordat att statsbidrag enligt nuvarande principer bör kunna utgå under ytterligare ett antal år framöver. Utskottet har i enlighet härmed avstyrkt ett av regeringen i nyssnämnda proposition framlagt förslag om avveckling av statsbidragen till de kommunala avloppsreningsverken i sin nuvarande generella utformning fr. o. m. år 1981. En minoritet (m, fp) har dock uttalat sig för bifall till propositionen 1978/79:95 i berörda delar. Samtidigt har framhållits att regeringens förslag inte innebär att ambitionsnivån när det gäller de kommunala vattenvårdsfrågorna får sänkas. Oavsett hur finansieringen av förevarande investeringar i framtiden kommer att utformas är utskottet enigt om att takten i byggandet av avloppsreningsverk inte får minskas. Som bl. a. naturvårdsverket framhållit kvarstår trots den omfattande utbyggnaden av reningsverk ännu mycket att göra för att alla tätorter skall uppnå de reningskrav som normalt ställs i dag vid den prövning enligt miljöskyddslagen som sker av alla utbyggnader av kommunala avloppsreningsverk.

Utskottet vill i förevarande sammanhang erinra om att naturvårdsverket i rapport den 22 juni 1978 till regeringen redovisat vissa förslag rörande bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. I rapporten har naturvårdsverket bl. a. behandlat frågan om att förbättra reningen av avloppsvatten till svaga recipienter genom slutfiltrering efter biologisk-kemisk rening. Naturvårdsverket har också föreslagit att förhöjda statsbidrag skall kunna utgå för att stimulera framtagning och utveckling av nya tekniska lösningar på förevarande område.

Enligt uttalande av chefen för jordbruksdepartementet i propositionen 1978/79:95 om den kommunala ekonomin (bil. 5 s. 7) bereds f. n. frågan om särskilt stimulansbidrag till bl. a. nyssnämnda åtgärder inom jordbruksdepartementet. Föredragandens avsikt är att återkomma till denna fråga i nästa års budgetproposition.

I avvaktan på resultatet av de pågående överväganden i olika avseenden, för vilka utskottet i det föregående redogjort, finner utskottet motionen 753 inte böra föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen lämnar motionen 1978/79:753 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 19 april 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s), Börje StenSSon (fp), Sven Lindberg (s), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Ingemar Hallenius (c), Ove Karlsson (s)*, Rune Johnsson i Mölndal (c), Sven Eric Lorentzon (m)* och Wivi-Anne Radesjö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.